

Hummelstad gamla handelsbod

Av Rut Hermansson

Bilden av Hummelstads gamla handelsbod står tydlig och klar för mig såsom jag minns den från min tidigaste barndom i seklets första årtionden. Bilden visar hur den då såg ut och innehavaren handlanden Hugo Svensson med fru kommer jag mycket väl ihåg, liksom bokhållare Rosander. Den lilla handelsboden uppfördes någon gång i förra seklets sista årtionden och då var det handlarna Oskar Bohman och Hugo Svensson som var innehavare och kompanjoner. Hugo Svensson övertog sedan affären, ty Oskar Bohman hade andra intressen och flyttade från orten. Innan den lilla boden byggdes var handelsboden inredd i stora huvudbyggnaden, vilken nu är bostad och detta skedde väl någon gång på 1920-talet.

Jag minns väl den gamla lokalen, den upptog hela norra gaveln på huset, diskar, bänkar och hyllor fanns kvar, även gammalt lager av tyger och garner, vilka det blev åtgång på under första världskriget. Lokalen användes som lagerrum. Jag fäste mig särskilt vid det nötta golvet, ty det var en

fördjupning i de stora breda plankorna innanför den ovanligt höga tröskeln. Den lilla gamla affärsbyggnaden finns ju kvar ännu och används till lagerrum, utflyttningen från den skedde någon gång i slutet av 1930-talet, då det nuvarande affärshuset med bostad byggdes. Köpman Fredrik W. Johansson var då fortfarande innehavare, men överlät rörelsen i början på 1940-talet till sonen köpman Assar Johansson, som fortfarande driver rörelsen.

Det är just minnena från den lilla handelsboden som ligger mig närmast om hjärtat, ty i den har jag handlat under barn-, skol- och ungdomstider. Vi skolbarn skulle alltid in i "handelsboa" om kvällarna.

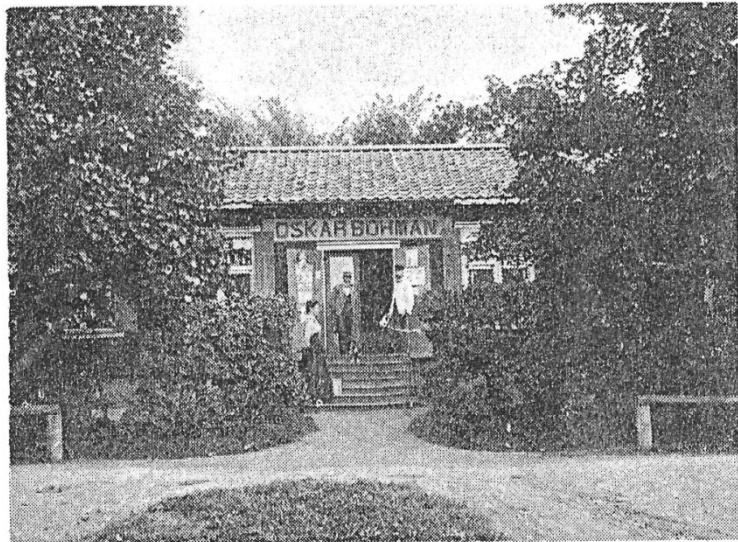
Alla handlare i min barndom gick under namnet "Patron" och det var patron H. Svensson, som var ägare till handelsboden till år 1910, då han flyttade från orten. Affären övertogs då av patron Fredrik W. Johansson. Namnskylten på handelsboden ändrades så småningom från Oskar Bohman till Fredrik W. Johansson, vilket namn nu är nästan utplånat.

Jag kommer ej ihåg Oskar Bohman, men mina föräldrar brukade ofta tala om den tiden. Min mor berättade bland annat att det fanns en bokhållare, som alltid hade till vana att fråga kunderna, när de handlat färdigt: ” Ska det inte vara något mera, snus, pressjäst eller något annat sånt dera?”.

Både patron Svensson och hans bokhållare stod raka i ryggen, klädda i höga stjärkragar och kravatter och med blyertspennan på sin vanliga plats bakom örat. Jag minns också hur de bockade, krusade och tackade i ett, samtidigt som de snodde på sina välvaxade mustascher för att de skulle se prydliga ut.

Som också framgår av bilden hängde runt fönstren på krökta spikar vackra blommiga kaffekoppar i rader. Fat och prydnadssaker placerades också i fönstren, blomvaserna bar inskrifter, t. ex. Minne till mor, God Jul, Glad Påsk och mycket annat. Många av almanackans namn förekom också.

Spadar, grepar, högafflar och hackor stod i hörnen utanför disken, även bleckhinkar och zinkbaljor. Med tiden kom också tvättbräden. Uppe i taket hängde stövlar, stoppvästar, mjölkkrukor, konstgjorda begravningskransar och mycket mera. En del kransar var av vackra pärlor, andra av något grönt och blommor. Där hängde de år ut och år in, fast det såldes nog en krans då och då och priset

Hummelstads gamla handelsbod. Bilden är tagen år 1902. Patron Hugo Svensson med hunden Stella och fru Svensson på vänstra sidan av trappan. Till höger står bokhållare Rosander.

var då fem kronor. Vadmal, doffel och allehanda andra tygsorter låg på hyllor, jämte vävgarner i vitt, blått och rött. Mattvarp och fiskgarn fanns också tillgängligt, ty det bands åtskilliga nät på den tiden. I utdragbara trälådor fanns vita lerpipor, nubbe, pligg, knappar, mälkartor, bröstsocker, tjocka lakritsstänger och allehanda kryddor samt mandel och russin. Glasögon låg huller om buller och det fick var och en själv pröva sig fram vilka som passade. Cigarrerna förvarades i sina fina lådor, en stor snuskagge stod i ett hörn och såldes strutvis för 5-10 öre. Det förekom både Schwartzens och Ljunglöfens snus i paket och så tuggtobak förstås. Man hörde också talas om matsnus och luktsnus av vilket det förstnämnda skulle vara fuktigt så det gick lättare att lägga in en mullbänk. Till näsan skulle det vara torrare snus.

Salt sill var ju en efterfrågad vara, likaså ansjovis i lös vikt. Pellerins Växtmargarin köptes i lös vikt, ost kom väl med tiden, detsamma med rökt medvurst. Bland de vanligaste specerierna var i första hand orostat kaffe, förvarat i säckar uppradade på

golvet inom disken och den varan fanns i olika sorter och i olika prislägen. Det billigaste var det s. k. "luffarkaffet", eller rättare sagt Riokaffe, även kallat luktkaffe. Mjöl och gryn varierade under kristiden. 1914-1918 köptes polentagryn, liknande mannagryn och gjort av majs. Fem öre jäst var det vanligaste, hjorthornssalt, pottaska och bikarbonat användes till småbröd och sockerkakor. Sockertoppar, vilka också hängde i taket, var det mest brukliga, bitsocker var en lyxvara.

Kunderna som kom till affären var jag i tillfälle att både se och höra, då jag under hela skoltiden tillsammans med kamraterna radade in i "boa" varje kväll, ty alltid var det något som skulle handlas hem, någon av oss kanske också råkade vara ägare till ett eller två öre, vilket räckte till en liten karamellstrut på den tiden. Jag var också i sju år anställd i familjen hos köpman Fredrik W. Johansson och under dessa år såg jag många komma och gå till "boa", både unga och gamla, fattiga och rika. Jag minns många gummor med sina schalar över axlarna, schallett på huvudet och i handen eller på armen en stor lockkorg. En del lite blyga och försagda lämnade fram en lapp på de varor som de skulle handla, men inte ovanligt var att de sade innan de betalade: "Vill han räkne ihopat, så ja får si om penga räcker te nåre kaffeböner mä". Kaffe var ju en efterlängtd dryck av kvinnorna, men ansågs som lyx att dricka i vardags, det fick duga med råg.

Gubbarna var nog lite mera vräkiga och för det mesta klädda i storvästar och läderstövlar samt en käpp över axeln varpå det hängde en blommig "hemlängtan". Det bjöds på snus ur stora näverdoser, en del snusade i näsan men flertalet lade in stora mullbänkar. Vid utbyte var de ej så noga med vart den använda bussen hamnade, på golvet eller bland de varor som stod i hörnen. En karamellstrut stacks alltid ned i kundens korg allt efter affärens storlek, även rang och värdighet hade betydelse. Det förekom inga som helst bestämda stängningstider om kvällarna. Klockan kunde bli både 9-10 innan fönsterluckorna skruvades igen och dörren låstes med järnbom innanför.

Lördagskvällarna blev det alltid sent, ty då kom bondskjutsarna från Västervik. De flesta av dem skulle in till "boa", ty de kanske ej handlat allt i stan. Stadsresorna skedde huvudsakligen för att på torget sälja ägg, ost, smör, bär, frukt och rotsaker. De flesta var litet högljudda, glada och uppslupna när de kom från sina stadsbesök.

Handelsboden blev många gånger en trevlig mötesplats, ty det var postkontor också inrett i samma byggnad. När det hämtades post och tidning, så handlades det alltid något.

Texten redigerad och digitaliserad av Hummelstad byalag våren 2025